

ХАЛЬМГ ҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг таньгчн болн Элст балгсна комитетсин
күч-көлсчирин депутатрин Таньгчн болн балгсна Советсин газет

№ 79 (2912)

1957 дж. сентябрин 3

| Үнн 20 деншг

ЛИТЕРАТУРИН БОЛН ИСКУССТВИН ДЕЛГРЛТИН ЭРКН ХААЛГЪНЬ

★

Августин 29-д гарсн „Правда“ газетин нур статья

★

Советск социалистическ об-
ществин баядл-джиргьлд про-
изводителн ид-чидл күчтэ
кевэр делгрлгьэр, оли-амтнэ
зобр-тетгүл зогсл уга бсл-
гьэр, оли-амтнэ үүдэмджин
күчн болн билг-эрдм шуугдж
бргдлгьэр, сургъуль-медрл
цецгрлтэр темдгтэ болджана.
Алдр Октябрьск социалисти-
ческ революцин 40-ч джилин
ббниг, Советск Союзин оли-
амтнэ Коммунистическ партин
гартвртагьэр, эдл-ахун болн
сургъуль-медрлин цуг халхар
делкэн тууджд орм диилврмүд
блрлж уктдж баянэ.

Советск йосна джилмүдт
мана орн-нутгин бнэг-дурнь
таньгшго болдж хуврв. Соци-
алистическ алдр хуврлт
келгнэ хаалгьд, амтнэ баядл-
джиргьлин тетгүл оньлардж
ясрснла, амтнэ седкл-ухан
социалистическ тосхлт дахдж
бурдлж делгрлнэ хамдан,
шин улс—коммунизмин кергин
төлэ үнн-чик ухагьарн шун-
мгьа кевэр ноолдачнр үүдцх-
яв. Социалистическ обшественн
айта гидг ончта йилгьлнь
ююндв гихлэ, эн оли-амтнэ
седкл-ухани медрлд боомтг
уга делгрлтин аргь учрадж
баянэ. Авртэ гидг урн билгин
болн гүн-чик ухани чинртэ
произведеньс үүдлжэ, амтнэ
баядл-джиргьллэ хам-залгь-
лгьд советск литератур болн
искусств үүдлж, цецгрлгьн—
советск оли-амтнэ эрдм-бил-
гин күнькл ухани делгрлтин
айта кевэр үзүлгч уршгудин
негн болджана. Литератур
болн искусств гисн комму-
низмин төлэ кегч оли-амтнэ
ноолдана нег аньгнь болджана
гидж В. И. Ленин заадг баяс-
сми, эн зааврмудар гарлвр
кедж, Коммунистическ парть,
бичачнрин, зурачнрин, скульп-
турмудин, композитормудин
үүлдврмүдт, советск соци-
алистическ оли-келн амгнэ
сургъуль-медрл цецгрлж дел-
грлхд амтин эрки чинр урдн
чигн бгдг билэ, ода чигн бгэ
баянэ.

КПСС-н ЦК-н Негдгч Сег-
лэтр ур Н. С. Хрущев, 1957
джилин май сарин 13-д
КПСС-н ЦК-д болсн бичачн-
рин совещаньд, май сарин 19-д
бичачнрлэ, зурачнрла, скульп-
турмудла болн композитормуд-
ла кесн күүндвр деер, 1957
джилин июль сард болсн парт-
тийн активин хург деер келсн
үгмүдин ахр бичвр бцклдур
„Правд“ барлгдв. „Литерату-
риг болн искусствиг оли-амтнэ
баядл-джиргьллэ ирлцүлдж
хамцулхин төлэ гидж нерэ-
дсн эн документд, литерату-
рин болн искусствин тусд
Коммунистическ партин бар-
длжэ политикин эрки төрмүд
мел туулдн күүргдлж, цайл-
гьдлж келгдсн баянэ. Мана
литературин болн искусствин

бдгэ цагин баядл тер доку-
ментд партийн кевэр гүүнэр
цайлгьдлж, советск обшест-
вин амн-джиргьлд партин
идеологическ кодлмшт тедн
ик гидг чинртэ болджань
темдлгдлж, КПСС-н XX-ч
хургин туудлгч шиндврмү-
диг күүцэхин төлэ кегч оли-
амтнэ ницнэгьгүү ноолданд
творческ церглэчнрин бмн
баядл төрнэ йилгьрдж темдл-
гдсн баянэ.

Литературин болн иску-
ствин делгрлтин төрмүдиг,
ода Коммунистическ парть
болн советск оли-амтнэ күүцэ-
длжэ эрки кергтэ төрмүдэс
салгьд халэдж болшго гидж
ур Хрущев темдлгдлжэ.

Бичачнрин, зурачнрин,
скульптурмудин болн компо-
зитормудин бмн, советск оли-
амтнэ гүдлрлтэ кодлмшин,
промышленностин, селанэ эдл-
ахун, күч-көлсчнрин баядл
джиргьл ббдлж ясурулгьнэ
туурмдлта диилврмүдин агьу
саяхн үзмлж итклгэ кевэр,
герлгьдлж үзүлгдв. Советск
оли-амтнэ вождь болгч Ком-
мунистическ партин амтнд
бргмдлж болгч, бурдлгч чин-
рнэ, оли-амтнэ эн тасрхан
уга залгьдлань, ленинск
го-чик заавриг күүцэхин төлэ
кегч терүнэ цуцрлтан уга
үүлдврнэ кесг оли үлгүрмү-
дэр үзүлдж медүлгдв.

Амтнэ баядл-джиргьлин цуг
халхар сүл джилмүдт партин
кедж күүцэлжэ эрки чинртэ
төрмүд—мана социалистическ
Тбрсн бсдж цецгрлхд, оли-
амтнэ кишгтэ джиргьлин тө-
лэ парть алдр килмдлжн бг-
гьэр дүүрнэ.

Мана партин цуг үүлдврнэ—
марксистск-ленинск теориг
ода цагин баядл творческ ке-
вар олзлгьна үлгүр-үзмлж
болдж, оли-амтнэ үндсн сэ
халгьн болджана. Оли бая-
дл-джиргьлэс холдлж хагь-
цсн, санагьарн болхла бийсн
теоретиксвдн гидж тоолад,
кедлжэ кергэрн болхла, ле-
нинизмэс хагьцад, партин бм-
нэс фракционн үүлдвр кех
хаалгьур шовтрлж орсн улст
тер лавта үнн медгдлжэш.
КПСС-н ЦК-н июньск Пленум,
КПСС-н XX-ч хургин темдл-
гсн ленинск хаалгьн бмнэс
босцхасн Маленков, Каганов-
вич, Молотов гурвна болн
теднлэ ханьцсн Шепиловин
антипартийн багиг илткдлж,
идейн күүчв. Партин ленинск
ни-негиг цаарандн батрулл-
гьнур залгдлжэ, КПСС-н
ЦК-н Пленумин эн шиндврлг
парть кевтэн, советск улс
цугьар чик гидж доньнцхэв.

Мана творческ интеллигенц
эврэннэ оли-амтндэн үнн-гол
ухагьарн церглдлж, коммуниз-

мин кергин төлэ ноолданд
шунмгьа кевэр орлцлжана.
Шин обшеств тосхлж, күч-
көлсчнрт коммунистическ су-
ргьмдлж бггьэр кедж йовх
туургсн төрмүдиг күүцэхд со-
ветск литературин болн иску-
ствин үүлдэчнр Коммуни-
стическ партин итклтэ доньгч-
нрнэ болджана гидж партин
XX-ч хург деер темдлгдлэ.
Болв мана бичачнр, искусств-
вин церглэчнр эврэннэ произ-
веденьстэн, советск тосхлтин
баядл мана орн-нутгин оли-
амтнэ баядл-джиргьлд үүдгсн
туудлгч алдр хуврлтсиг ода
бийнэ күүцднэ, саянэр үзүл-
длжэш гидж гооднэ илднэ
келх кергтэ. Эн туст тедн
оли-амтнэ бмн ик гидг бртэ
баядлхэнэ. Амтнэ баядл баядл
гүүнэр медлж автн, тер цагт
амтнэ хув-кишг ягьдлж оньг-
дарсиг, коммунистическ тосх-
лтин бдр болгьн ямаран айта
гидг диилврмүд авч ирдгиг
үзүлгч кесг ил-тод үлгүрмүд
медхт гидж литературин болн
искусствин церглэчнриг Ком-
мунистическ парть дуудна.

Амтнэ баядл-джиргьлд бср-
хн-залгьлдата баядл литерату-
рин болн искусствин церглэч-
нр, бмнэн баядл төрэн чикднэ
медлж, диилвргьгьэр күүцэлж
баядлхэнэ. Теднлэ хамдан, тедн
дунд бас, кбл доран баядл то-
ктуран геегьд, чик хаалгьасн
тббч гарац, литератур болн
искусствиг делгрлтин го-эркн
хаалгьасн хаджугшан залхар
седлг онц улс ода чигн хар-
гьцхана.

„Делгрлтин ах-го хаалгьн
болхла—литератур болн ис-
кусств оли-амтнэ баядл-джи-
ргьллэ ббрхи, даньгин зал-
гьлдата болх збвтэ, мана со-
циалистическ ил баядл тоотин
элвгиг болн оли-зүсиг үнн
кевтнэ үзүлдж, советск оли-
амтнэ туургсн, джиргьл-бая-
дл хуврүлгч үүлдврлг, энүнэ
гүдлрлтин болн күүцэхэр
йовх тоотин үнн цагьан сед-
клиг, чик ухан-серлин чин-
ринэ саянэр, ил медлмэр
үзүлгьн болх збвтэ. Комму-
низм тосхлгьнд шин диилвр-
мүд бархин төлэ ноолданур
амтиг дуудлж босхлгьн—ли-
тературин болн искусствин
амтин ах обшественн даал-
гьврнэ болджана“ — гидж
Н. С. Хрущев келдлжэ.

Делгрлтин эн ах-го хаал-
гьэр йовлж, мана бичачнр болн
искусствин үүлдэчнр, соци-
алистическ реализмин йанзар
тушг кедж, прозин болн поэ-
зин, драматургин болн кино-
искусствин, живописин болн
музыкнн айта гидг проивеле-
ньс гаргьцхасиг—советск оли-
амтн болн газадин орн-нутгу-

дар чигн чик темдлгдлж, икар
унлцхэв.

Советск оли-амтнэ барсн
диилврнэ тускар, социалисти-
ческ обшественн буслж бсдж
йовх ил үүлдврлг ах төрнэ
болгч—шин, сэн, түрүн орм
элгч йовдлмудин тускар худо-
жественн произведеньс гаргь-
цхасн творческ церглэчнриг
Коммунистическ парть доньнэ
чигн баядл, доньнэ чигн баянэ.
Болв эн—баядл-джиргьлин нег
бийаснь үзүлэ, мана кодлмшт
баядл дуту-дундсн, күнд-
зовлнньгин тускар тагч баядл
гидж келдлжэ дуудвр биш
болджана. Мана парть, энүнэ
Централн Комитет, эврэннэ
цуг үүлдврлг, дуту-дундсиг
ямаран кевэр нег-мбсдлж зб-
мгэр илткдлж, чиклхин туст
үлгүр үзүлгьн цугьарад ик
медлгдл биш.

Ямаран иштэгьэр, ююни тө-
лэ шуувр-шалгьлт кегдлгиг
медхд—гол үндснэ баянэ.
Парть дуту-дундиг болн хад-
жгьриг илткдлж, шалгьлг
кехлэрн—эн мана хаалгьд
харшлт бичэ болтха гидж
чиклхин төлэ, советск тосхл-
тин улм батлхин төлэ, шин
диилврмүд тетгхн төлэ, ура-
лан улм хурдар йовхнн төлэ
кенэ.

Советск обшественн баядл-
джиргьлин үзүлгьнн литера-
турт болн искусствд зармдэн
хаджгьр кевэр кегдлг йовдл
баядл илднэ келх збвтэ бол-
лж гарна. Зарм литератор-
муд, амтнэ баядл-джиргьлин
медлго бийсн, туслн кергтэ
политическ дамшлт уган уч-
рар, амтнэ-баядл джиргьлин
гол цутхлнньнэ үзлг аргь
уга бийсн, дуту-дундсиг, хад-
жгьрмудиг нүкчлж хаядл
олдж авад, буру йовдлмудиг
шуурч, онцлж авад, збрц
улм тедниг кеерүлэ-чимэд,
үзсн дуту-дундсннэ тускар
нам бахан ханьгьахар сед-
хадг йовдл баянэ. Үлгүрнэ,
тингдлж, бичэч В. Дудинцев
„Не хлебом единым“ гидг
дегтрлэн, манд баядл үниг
хаджгьрар бичсн йовдл гарв,
газадин ордудин реакционн
чидлмүд ода советск диг-да-
раг хувлхд тер дегтрт бичсиг
олзлхар седлхэнэ. Иим произ-
веденьсиг болн иим хаджгьр
произведеньс барлчкад, тед-
нэн шалгьлгьнас харсхар
седсн „Новый мир“ гидг жур-
нализ, „Литературная Москва“
гидг альманахиг творческ
церглэчнр үнн-чикэр илтгдлж,
шалгьдлж, хаджгьр гидж бу-
рушацхав.

Мана ода баядл тоотиг ха-
длжгьрар, му седклэр, нег
бийдк таласнь бичлж үзүлгь-
нэ бмнэс Коммунистическ па-
рть, советск улс эвилдэн уга-

гьар бурушадл билэ, буру-
шагьа чигн баянэ.

Нэрн билг-эрдмин туск эрки
чинртэ төрмүдэр парть яма-
ран халэцтэ баядл—барлгдсн
документд дегл гидг тодрха
саянэр келгдсн баянэ. Баядл-
джиргьлэс зулг ганцхн хад-
жгьр-буругьннэ хаядл, ма-
на советск диг-дараг му-ке-
лэд, муурулад, мана диилвр-
мудин тускар бичлхэд твор-
ческ церглэчнрин неринэ буу-
рулхар седэд, тим бичачнрт
болн зурачнрт „зус саяхрулд-
гүд“ гидг му нер наадл бгдг
йовдлин бмнэс бидн буру-
шадл босджанавдн. Худлахар
кеерүлэд, амтнэ оньг үзү-
лэд, ямаран чигн буруг, ме-
киг үзлж тедлж баядл чад-
шго мана оли-амтнэ ухан-се-
дкл гундагч юм бичлг улсн
бмнэс бас бидн бурушадл
босджанавдн. Дудинцевин „Не
хлебом единым“ гидг дегтрлэ
адл иим ховлгч бичлгьиг чигн,
„Незабываемый 1919-й,“ эс
гидж „Кубанские казаки“ гидг
фильмслэ адл иим кели эздр-
мэр амтэрүлэд кесн фильмсиг
чигн советск улс керго, хад-
жгьр гидлжэ.

Литературин болн искусств-
вин произведениг унлхэрн
мана парть, партийностин туск
ленинск халэцэр иш авч кенэ.
Литературт болн искусствд
партийн гардвр кехд, партийн
үндстэ, оли-амтнэ үндстэ,
творчествд сулдхвр бггьнн гн-
дг төрмүдиг медхд гүн сэн
цайлгьвр бгчэх учрар эн
барлсн документ эрки ик чи-
нртэ бмн. Коммунистическ
парть оли-амтнэ хоёр ницнэ-
гүү болсн учрар советск со-
циалистическ обшеств күчтэ.
Коммунистическ партин поли-
тик, оли-амтнэ сэ хаядл поли-
тик төлэдэн, советск обшес-
твин болн государствн тосх-
лтин амни гол-цутхлнньнэ
болджана. Тер төлэд, партийн
үндстэ, оли-амтнэ үндстэ гих
медрлг хоорнднэ збрлцүлдж
болшго. Мана эн баядл, Ком-
мунистическ партин полити-
киг күүцэлгьнд шунмгьа кевэр
орлцлго баясн бийнэ, оли-
амтнд церглдлж болхмн гидж
санхла—ик гидг төбрлг болх
збвтэ.

Советск обшественн баядл,
эврэннэ оли-амтндэн үнн-сед-
клэрн церглэч билглэчд, ил
баядл баядлин унэг-үндснэ
туск төр ил медлгдлжэ. Ам-
тнэ баядл-джиргьлин Ком-
мунистическ партин халэцэр
чикднэ үзүлгьн—энүнэ эврэ
ухан-серлин некврнэ болджа-
на, иим халэцэн эн батар ба-
рдлж, эврэннэ билг-эрдмдэн
үүгэн харсдлж, хадгьлж бая-
нэ.

В. И. Ленин, литературин
болн искусствин цуг онц-ав-

(Чилгьнэ 2-ч халхд).

Литературин болн искусствин делгрлтин эрки хаалгънь

(чилгчнь)

циг цугтнь тоолдж, обществин серл-медрин эн эрки чинртā анъгиг гардлгънд орцлго партъ талдан бāадж чадшгог кесг заагъад, партин вождь, Советск правительствин толгъач эврāн ил уулдвртāн эн хāлāциг таслго келж, кўцāдж йовсн болдг. Обществил бāагъā бāадж, обществасул, онц бāадж болшго гидж В.И. Ленин заасн. Терунлāрн тегāд, социалистическ обществин сулдхврта литератур, кōдлмшч классла илāр залгълдата болхмн, эн литературт, кўч-кōлсчирин сā хāалгън, социализмин ухан-ундсн бōргмдж болх гидж эн тедмгдлж келсн. Литературин болн искусствин туск тōрт—бат-тōв хāлāцāн солāд, идейн эндусин туст либеральн ормур шовтрлж ордг улст Ленин бōршāнъгъу уга бāасн.

Партъ болн государств гардл, урн билгин эрдмд тедн онгнган бōгāд, бичāчирин, зурачирин, скульптурмудин болн композитормудин, кинон болн театрин уулдāчирин сāагъинъ хāагъāд бāасн учрар литератур болн искусств нернь туурсн диилврмуд бāрсиг, СССР-н цуг келн āмтсн социалистическ сургъуль-медрл цецгрлж делгринг, советск обществин делгртин цуг туулж йоста кевār иткўлдж медўлджāнā. Идеологическ тōрмудār партин гаргъсн шиидврмудт, литературин болн искусствин туст партин бāрджāх политикин эрки тōрмуднь болн тусгол ухани ундснь йилгълж тāvгдсн бāанā, тер шиидврмуд ода кўртл чинрāн хадгъла бāа-цхāнā. Эрки чинртā тер гол-ухани ундснā негнь—советск тосхлтин āмн-голнь болгч Коммунистическ партин политиклā литератур болн искусств хагъцлт уга залгълда бāрлгън болджана.

Коммунизмин кергин тōлā кегч олн-āмтнā ноолдан шунмгъа кевār орцлджах литературин болн искусствин уулдāчнр идеологическ бāалл-джиргълиг гардджах партиин болн государственн гардврин чинринг чик медлж, эврāннь билг-эрдмин уулдвртāн тер гардврас холджх серл ухандан авхн. Болв литературин болн искусствин церглāчнр дунд бас партин болн государствин гардврар ацг авад бāалл онц улс, „билг-эрдмд сулдхвр бōгхмн“ гигāд зўткдг улс бāацхāсн сандж. Тедн, тиим гардврин бōмнāс зāрмдāн гооднь илāр, зāрмдāн, керг уга улў килмдж болджана, седвāрт хаалтг болджана гих уgmудār чирāгъāн далдлдж эврāннь санджасан келцхāнā.

Тим улсин тоод зāрм бичāчнр чигн—партич член улс, улгўрнь ур М. Алигер—бāацхāдж, тедн эврāннь кесн уулдвртāн Уставар йилгълдг партиин диг дарянда ирцўллго, партич членā эрки даалгъврмудиг эврā бийиснь медсārн чинрлāд, эврāннь кедж йовх партиин биш бāрцāн, партиин гардвринг „творческ кевār“ шинъгāджāнāвдн гих бāаллтā бурлгъарн хальчлад бāадг улс бāацхāдж.

Олнас онцрад бāадг тим улсин худл бāадл-бāрциг, коммунист чигн, коммунист биш чигн бичāчнр унн чикār шўўдж, шалгълж келцхāв. Гардгч кўн эрк шилгънā цагла, āмтнā бāадл-джиргълд, тер дотр бас идеологическ кōдлмшин тōрār гарад бāасн эндусиг ода партъ хаджгъринь илткāд, джирулāд дара-даралтнь чиклдж йовна. Болв, терунлāрн хамднь, партъ бас, урднь гарсн тер эндусиг ода партъ болн государств лигатуринг болн искусствиг гардлгъна бōмнāс босгъхин тōлā олзлдг улсин нег мōслдж буршадж, хārў цокджана.

Бичāчирин болн искусствин церглāчирин бōмн босдж келсн эврāннь угмўдтāн ур Хрущев, литератур болн искусств делгрлгън, манд хорлтга баячудин эрдм-медрин бōмн бōмнāс медрл-серлин ноолда сōрлцўлдж келгънā залъд, хуучрад, цаг дахад буурсн тоолврин болн медрлин бōмнāс, мана коммунистическ медрл-серл диилдж батрахин тōлā кегч ноолдана залъд болдж йовна гидж туслнь заадж келв. Кедж йовх ним ноолданлн, мана литературт болн искусств советск улсин ухан-седклл хорлтга, баячудин серлтā хāлāцс орулхар седсн седвār узā бāадж, марксистнр-ленинцнр эс медсн болдж, хāрглдж бāадж чадшго, мана идейн селм кезāд чигн чик белн, эврлрт угагъар кōдлх зōвтā. Амтин ах гисн идейн селм—бар болджана гидж партъ дасхна. Церг селм угагъар дāаллдж чадшго мет, бас партъ эврāннь кегч идеологическ ноолдагъан, барла āл ним хурц, дāач селм угагъар, диилвртāгъар кедж чадшго. Барин органс—āмтин ицгтā политическ бат, мана кедж йовх кергт унн-гол ухагъан тāvсн улсин гарт бāах зōвтā.

Литературин болн искусствин церглāчирт идейн залмджасрмдж бōгч, тедиг марксистск-ленинск теорийār агсдж,

Коммунистическ партин политикиг чикднь медлсиг дасгъхл партиин организацсин болн творческ союзмудин бōмн бāах тōрмуднь дегд ик, эрки чинртā. Творческ союзмуд чик ухан-седклār батрсн, шунмгъа дāач коллективс болдж гарцхāх зōвтā. Энунā тускар, нег улў, эврā кōдлмштāн зōвār элād эндустā бāасн бичāчирин Московск отделенъд сана орулдж келх кергтā. Билг-эрдмин союзмуд йоста гидгār ни-хамцнъгъу болдж, бичāч, зурач, скульптор, кинон, музыкин, театрин уулдāч болгънд творческ бōлтдн уўрин килмджāн данъгин халдаг болдгар кōдлх кергтā. Ямаран болв чигн сāн произведень гарсн цагт, творческ кōдлмшт олзта седвār гарсн замд коллектив дигтā цагланъ дōнъндж бōрх зōвтā. Зāрм творческ кōдлāчнр эндў, дуту-дунд гаргъад орцхла цагланъ онъгъвд, тедн эврāннь чик хаалгъасн тōврхд ўзгинъ чиклдж, дōнъ, тус керглснднь—кўргдж кōдлгън бас зōвār чинртā тōр. Цуг творческ кўчиг партъ, марксист-ленинизмин гол хаалгъас дальтрундго, бурудн зōв бōл уга, йоста гидг чик ухан-серлин ул деер хамцулдж, батлхар седжāнā. Тиггдж хамцулдж, батлхин эркд тегāд дуту-дунд эндусиг илднь, гооднь заадж, шалгълджана.

Литературин болн искусствин уулдāчнр—коммунизмин тōлā шунмгъа ноолдāчнр, теднā сāн гисн произведеньсār советск кесг сай улс сургъмдж авцхана. Бичāчнр, шўлгчнр, зурачнр, скульптурмуд, музыкантнр, кинон болн театрин церглāчнр цаарандан чигн эврāннь социалистическ тōрсндāн ач иктā урднь болдж, Коммунистическ обществ тосхгч—мана олн-āмтсн героическ туурмджиг дуулхд эврāннь чидлāн, билг-эрдмāн цугтнь бōгцхāх гидж Коммунистическ партъ, советск олн-āмтс иц-джāнā.

Сургъульчирт унтā белг бōгдв

Элст балгъсна барун захднь хойр давхр, цагъадж дўўврдсн гер одахн шидр тосхгдлж дуусгдв. Эн дундин школин шин гер 400 кўукл-кōвуд сургъуль сурх зāйтā, дотран ик-ик бōрс-класста, сургъулин кōдлмш бўрдāхд сāн таасмджта эн гер сентябрин нег шинд уудāн секлж, байрин шуугата, олн кōвуд-кўукл орулдж авб.

15 джил хооран эн гериг немецк-фашистск деермчнр, Элстас кōбгдāй зулдж гархларн, шатагъад, хамхлдж хайсн. Терунāс нааран нидн джил кўртл ясгдлго бāасн. Энджл хаврин тўрунд эн герин тосхлтур, хойрдгч управленā тосхачнр ирцхāсн. Эдн икзуудан тōрсн газурн ирцхāсн хальмг багъчуд-тосхачнр билā. Тиггāд школин эн гериг ясдж босхлгън ик хурдар уралан йовв.

Тосхачнрин бōмн багъ биш харшлт чигн ўзгдв: тосхлтин материал саамдан уга болад, кōдлмш зогсдг билā, кўч-кōлс бурдāлгънд чигн дуту-дунд бāав. Болв эн тоотиг тосхачнр диилдж чадцхав.

Тосхлтд кōдлāчнр чидл-кўчāн хармилго, социалистическ дōрлдā делгрўлād кōдлснā ашднь, августин 29-д школин шин гер белн болсиг, государствени комисс хāлāдж, кōдлмшт орулдж авб. Школ сāанār тосхгдлж, Элст балгъсна ицколмудин сāн нег школ болджана гидж комисс йилгъв. Эн тосхлтд кесг шунмгъа,

кōдлмшин бōмн нуурт йовдж кōдлдж улсин нернь туурв. Эдн дунд йовхнъ: штукатурщикуд Ф. Онголдшув, М. Дентеликова, Н. Поленко болн А. Цаганов; урчуд Ходжаев болн Шонкутова; кōдлмшчнр Букреева болн Басангов; шил суулгъач Лиджиев, нārн урч Котлидиев, арматурщикуд Б. Сангинов, А. Павлов болн нанъ чигн улс. Эдн кех-кўцāх кōдлмшин зурагъан 140-230 процент кўргдж кўцāдж йовв.

Эн тосхлтиг шуд гарсн улснь десятник О. Болдырев, прораб Ашкинов, ах прораб Д. Кулаков. Эдн кўч-кōлс сāанār бурдāлгънд онъган тāvдж, цагиг тоол уга кōдлджāв. Школин гериг болзгтнь кōдлмшт орулхин тōлā эдн чидлāн, медрлāн хармилго зўткдж йовцхав.

Шин школ сургъулин джил эклв. Белгāн бōсн тосхачнр мана кōвуд-кўукл сургъулāн сāанār дасдж, орн-нутгтан тоомсрга, медрлтā улс болдж гарцхāх гидж ицджāцхāнā.

Тосхачирт цааранднь кех кōдлмш дала. Кōдлмшин сāн дамшлтāн олзлдж, школин шин гермуд тосхлгъиг улм сāанār кех—мана эрки тōр. Элст ода бас, 400 кўунā зāйтā, шин школ тосхгдлгън эклв. 520 кўунā зāйтā, дотран интернатта шин школ бас тосхгдхмн.

М. ГУНЛАЕВ.

Школин гериг кōдлмшт орулдж авлгъна государственни комиссин член.

Сāанār кōдлдж тосхач

Элст балгъсна „Бурсельстрой“ Хальмг тангъчин агъу бōргн теегār худгуд малтдж, боодгуд боодж, колхозмудин болн совхозмудин малмудиг усар тетгхмн.

Целинн района „Родина“ колхозас 12 километрт Хулсн гидг газрт усн тогтх боодг кеджāнā. Эн боодг Хальмг тангъчин теегт āмтин ик гисн боодг болхмн. Утдан 1700 метр, бōргдāн 45 метр, цуг ээлх газрин агъунь 165 минь-

гън кубометр усн бāргдхмн. Хагсу теегиг усар тетггънā кōдлмшт сāанār кōдлджāх трактористнр Синицын Александр болн Зинченко Михаил. Эдн кеджāх кōдлмштāн шўлтдж, бōрā норман 150 процент кўргдж кўцāнā. Кōдлāчнр Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40-ч бōнд эн боодгин цуг кōдлмшиг дуусхар шундж кōдлджāцхāнā.

ЭЛДАН ЭРДНИ.

ВЬЕТНАМИН ОЛН-АМТНĀ ТУУРГСН ДИИЛВРМУД

Вьетнамин Демократическ Республик бўрдснй 12-ч джилн бōнд

Вьетнамин олн-āмтн эврāннь кесг зун джилиннь туулджд хамгин туургсн, хамгин темдгтā бōдринг—Вьетнамин Демократическ Республик болдж уудснāс нааран 12 джилā бōн болджахиг темдгджāнā. 1945 джилн сентябрин 2-т, кōгшн-буурл Ханой деер, шин Республик уудсиг зāнъгджāх алтн ода улан Туг делсв.

Вьетнамин (бōмн ўзгин орн-нутгин) геронческ олн āмтн сулдхврин тōлā кесгтāн кесн ноолдана болн 1945 джилн диилвр бōсн августовск зертā-зевтā бослдана ашднь бийдāн сулдхвр болн эврā зōвāн гартан авч тустан бāадг болв. 80 джилн туршар французск колонизатормуд нойрхджасиг болн тавн джилдāн Япон дāалдж даджрдж эзлджасиг таслдж, мōнъкиндāн сулдв. Демократическ республик

бўрдаснāннь дару гурвхн донла хонкад вьетнамин олн-āмтн шинāс гартан зер-зев авцхāх зōвтā болв. Терунā джиргълд империалистнр āамшг ўзўлджāв. Шин тōрсн республикиг тедн бōгдāннь āминъ гаргъхарседлж, сулдхврт дуртā терунā олн-āмтнд, шинāс капиталистическ даджрлгъна ярмо кўзундн зўухār седв.

Геронческ вьетнамциринг „б-шугъу модна āмтс“ гидж тиггхд колонизатормуд нерādлā. Тер чик газагъин орна нойрхлгънд ордж бōгшгогъар седсн олн-āмтн, б-шугъу мод орсн. Тигārāн бас фабрик болн заводмуд, типограф болн радистанц гарсн. Ирвсксн джимār болн кўн йовдж болшго бамбуков рошар, терунур дегд зовлнъгтагъар механизмс болн нанъ чигн кесг-зўсн промышленн эдл-аху кўрггдсн.

Эн тоотиг кесг минъгън кўч-кōлсчирин ээмд ачдж, гарарн зōбсн, сāанār зōбгдвā гихдāн велосипедмудт, хойр тōгātā хозлг тергид ачдж зōбсн. Энунд, б-шугъу модн заагт, кўцс сāн ирад уга йовдж гилтā, бу-селмс болн зер-зев кедж гаргълд, дегтрмуд болн газетмуд барлдж гаргългън, школмуд бўрдāгдсн.

Орн-нутган дуулджах Вьетнамин кўч-кōлсчирин партич болн терунā дасмгъа кōдлмштā гардач Хо Ши Мина дун сонъсгдсн.

—Босихатн, ахир болн эгчнр-дўўнр,—гидж президент Хо Ши Мин олн-āмтāн дуулсн. —Буутанъ буугъан олзлх, улдтāн улдāн олзлх, улд угатн кўрзмуд, мотыг, бамбуков мод олзлх. Кен негнь болвин колонизатормудин бōмнāс сōрлцдж, орн-нутган харсх зōвтā.

Тōрсн партич болн терунā джолачин дуудвринг олн-āмтн медсн. Орн-нутган онц эврāннь медлār бāадг кехār ноолджасн ноолдан цуг олн-

āмтнā берк кергтā ноолдан болсн. Эврāннь хув-кишгāн медлж, сулдхврин тōлā ноолдджāх олн-āмтнā залурхг болн зōрмглā, тоогъарн болн зер-зевārн ик чиллтā колони-затормудин нāāmāдлдж авсн цергуд сōрдж тулад зогссн. Ик зовлнъгтагъар, āм-голан бōгāд орн-нутгиннь чинр болн сулдхвр харсдж ноолдж авсн олн-āмтнā уха-седклинь болн нег мōслсн санагъинъ бōштāнā самолетмуд, танкс, бомбс хамхлдж-хольвдлж чадсн биш.

„Цугъарагинъ олн-āмтнā Аārмин тōлā“, „Цугъарагинъ диилврин тōлā“ гисн лозунг дор кўч-кōлсāн бōгāд Вьетнамин патриотнр эврāннь тōрсн āармдāн нōкл болад, кергтā тоотарнь, зер-зевār агсад, хот-хоолар тетгсн.

Республикин шин райоц болгъниг дахн-дахн сулдхад йовсн олн-āмтнā āарм республикин цуг харсачнрин уха-седклинь байрлулад, колони-затормудин булагч дāаг йо-

Алдр Октябрин 40-ч джилин өбнд

Сусен Аксен

Орден

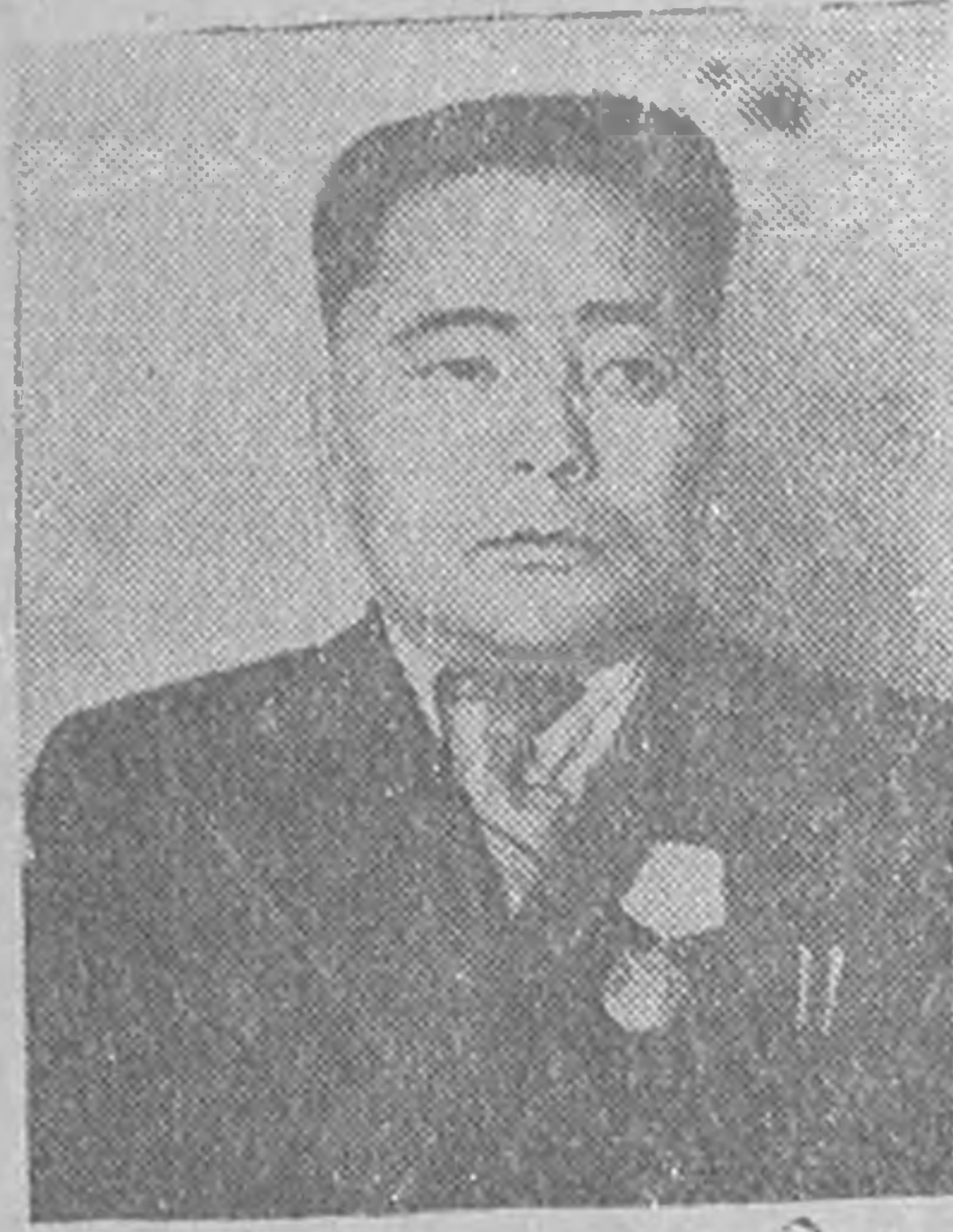
Эн өдр ончта!
Энъкр седкям бсв.
„Тоомсрта темдг“ орденниг
Тörскм нанд бгв.

Хяарлгдсн мини шүлгүд
Халгърад йилгърдж зерглх.
Халурхдж ханлт өргдж,
Хяартя нутган мактх.

Коммуна партъ намаг
Кбл ишкүлдж босхла,
Кесг джилмүдин туршарт
Кү кедж бсглä.

Даки шинäs дуулнав,
Дурта умшачм сонъсх.
Халымг келнä уул
Хурц үгмүднъ асхрх!

1957 джил.

Халымгин поэт Аксен Сусеев 1905 джил, Ростовск областин Атамановск күүртг угатä, күч-көлсәрн бәädг күүнä бүүд төрсин.

Халымгин өргн теетг Сусеев ик бичкнäs авн дурлад, өрүн эрт эклägгән урлдж босад, кеер гарад, теегин цевр агъариг ховд-гар кинлäd зогсдг бәäсмн. Тегäd чиги, хбөннъ, сургъуль-медрл дасад, шүлгүд эклдж бичләрн, эврәннъ шүлгсдән дуран бсн теегән дуулна. („Төрсин тег“ гилг хурангъу).

1926 джил Сусеев Аäдрхнä педучилищä орна. Дарук джилднъ поэтин түрүн „Улан Цегр“ гилг шүлгнъ барлгдсн.

1929 джил „Болд зүрки“ гилг шүлгүдин хурангъу гарна.

Поэт 1929 джил КПСС членд орна.

Аксен Сусеев 1934 джилäs авн СССР-н бичәчирин Союзин член.

Эн поэт партийн болн багшллагъна үүлд цегрлäd йовсн бийнъ, эврәннъ медрлән ббдлүлäd—1941 джил Московск институт Востоковеденд аспирантар орна.

Сусеевин сүүлин литсратурн ик кблмшнъ „Теегин үрн“ гилг, Ока Иванович Городовиковин тускар бичсн поэм.

Поэт ода „Теегин үрн“ хойрдгч әнгннъ бичлжәнä.

Гарси төрсн газр

Колхозин тәрчксн тәрән
Кбк торгъншнъг ганъхна.
Нутгин үл бәädлнъ
Нүдим байрар хангъана.

Хяартя нутг деерм
Хаврин салькн сержнннä.
Деер, толгъан орад,
Дурна дун джинннä.

Халун Африкас ирсн,
Галун шовун донгъднä.
Харада нбкдмүдән чирсн,
Хäläd нисдж чишкнä.

Хаврин цецгäs ганъхна,
Хангъадж чеедждм канъ-
кнна.

Нутгм цецгälн мандлнä,
Нернъ нутгинм алдршнä.

Мана хаврин нарн
Маш сәäхн герлтä,
Мана нутгин нерн
Мандлдж делкäd герлтнä.

Мандж хәрдж ирлгән

Хойр машин хаалгъар
Улан тоос бүргүлв.
Халымг хойр бұл
Урлг нутган темцв.
Машин голин амнд
Машинд ирд зогслдв.
Мандж бвгн босад
—Манахс бууцхатн,—гив.
Омнк машинд йовсн
Өвгнä бұл буув.

Ардк машинäs кбвүнәхнъ
Алнътрдж бас буулдв.
Долан-нәäмн халымг,
Деернъ орс шофертәггән
Кевс үкс делглдв,
Кблән зәмлдж суулдв.
Өвгн цбггтә әркән
Обдән өргдж бәрв.
Халымгин хуучн йосар
Халун йбрäl тавб.
—Ирдж йовх билд
Иктхий улм джиргълән,
Эн өдрин байриг
Энъкр сәäхн эдлий.
Ах-дүүггнн чинрәр
Тддж авч бәäх
Ахир-дүүнр орста
Үрглдж джиргъх болии...
Ардас әмтн ирлдäл,
Ард-ардасн зогсв.
Халымг өвгнä йбрälин
Халун угиг сонъсв.
Мандж бвгн темтрäd
Машинä өмн гарв,

Хавтхасн торгън тунъгрцг
Халурхдж татал гаргъв.
Улан, цагъан мбнъ,
Усн дотр хайв.
Манид гекдж мбргäd
Мбнъгтә тунъгрцгән хавтхлв.
Өвгнä байриг меддж
Орсмуд махлагъан авлдв,
Тедв дундас кесгнъ
Теврäd бвгиг умслдв.
Оргъахна хуучн хббчиг

Орс бвгдүд таньцхав:
—Мана совхозд ир!—гидж
Мандж бвгиг сурцхав.
Машинд Манц гатлдв,
Мандж нутгтан ирв.
Теегәр дүүрнъ малмуд
—„Таньлдий чамта!“—гилдв.
Халымг теегин туршар
Хуучн ханс үзгднä.
Халымг гер-булсиг
Халун седкләр тослднä.
Дурта иньгүд ирснд
Дотр-хот белднä.
Сурвр-күүндврин икд
Сббни брäl давнä.
Совхозин орс директор
Сббни брälлä ирнä.
—Сонъсув, ирситн сонъсув,
Сән, ирситн—гинä.
Шинäs гермүд бәрх.
Шиндврәр мбнъгн ирчкв.
Мангъдуртнъ кех кблмшән
Мандж нбкләрн диглв.

Дунай гол деер

Балкан Карпатур шидрлäd
Баглрдж ирд хавчна.
Дунд таларнъ дуулäd
Дунай зулдж долъгална.
Тер чолун хавчурнъ
„Төмр уудн“ нертä.
Үй-үйин туршарнъ
Үүнд Дунай уулätä.
Чагчм чолун эргиг
Чичрүлн цоклж урснач.
Цагин луусн шуугсн,

Цагъан кббсәрн цахрнач.
Барун Европин бәädлäs
Бахта Дунай джигшнä.
Добруджин чолуна хятугъас
Ду тәäд чишкнä.
Советин нутгг ббрдхлä
Седкләрн Дунай амрна.
Дүүрнъ уста гол
Дунгәдж нургън тинннä.
Орх нарна сүүрäs
Орсин газрур урснä.
Урсхлнъ сәäхрнä—ююнас?
Учрнъ—манд орснä.
Ховлд байнас ääдж
Дуулсн угач ниднин.
Хоолчн цеврлн бәädж,
Дуулий ода бидн.
Генуйин ятхч Паганини
Гейүрäd зәрмдән гәäхлä,
Чини сәäхн бәädличн
Чимглäd биивдән мактла.
Бетховен—берк музыкант,
Бернән, чивгъцән диглдж,
Босн зогсад дуулдж
Болгъадж чамаг шиндждлж.
Дууч мана Пушкин
Дунай чамаг мактла.
Альви Земфира күүкн

Алекд дурлдж соктла.
Сар чилгр асхн
Сарул Дунайиг кбвәлдж,
Цингн бвгн кезәнкән,
Цецн поэтд туулждлж.

Хар тенгсүр орнач
Хар угач, Дунай!
Хяартя нутг ирнәч,
Хәрнъ дуулий, Дунай!
Сулдсн тег сунәнä,
Сул гол мелмәнä,
Советин Бессарабт ода
Сонн дун төрнä.
Гарч йовх нарн
Газриг кевтиъ дулатхна.
Дунай голин усн,
Дуунд икәр магтгднä.
Кер галзнам гүүдл
Ке сәäхн ганъхна.
Чини уснә нүүдл
Чееджин байр хангъана.
Урсич, сәäхнәр урсич,
Урдкасн улмар сәäхрич!
Эндр маниг уктич,
Энъкр „ура“ хәäкрич!
Энъкр нутган харслцад,
Эн газрар ирвв.
Мбрн цегртä хатрлцад
Мбрән Дунайас услвв.
Нутгинм джиргъл сәäхн,
Нуднд герл бгнä.
Байрта нутгин күчн
Баатр збрг бгнä.
Дуулий, Дунай, хамдан!
Дурта иньгән угтий!
Сәäхр, Дунай, нандан,
Сәäхн нутган мактий!

Москва, 1940 джил.

САРИН ГЕРЛД
УХАЛЛГЪН

Ут хаалгъта сар
Уулин ора герлткнä.
Сала-салтр голмудас
Салькн сержннндж үләнä.

Уулас гүүджәх голин
Урсхлнъ хурдн, шуугата.
Эргән угзрад цокад,
Элäh седклтä кевтä.

Букл сарин сарулд
Буурл будн унъарта.
Цевр агъарин долъгата,
Цецгәсин унр сонъсгднä.

Сар тбгәлсн оддуд
Сарла герләрн дбрднä.
Садмуд дунд халвгъ
Сәäхн иньгән мактна...

Багъ цагин бәädлм,
Барваншгин хотн сангднä.
Бембин герин газа
Багъчуд цуглрснъ үзгднä.

Иим сарта сббд,
Иньг седклән илткнä.
Джигтä сәäхн дун,
Дживр ургъдж делснä.

Өкәр иньгм болналч.
Өр цәäтл кбтлнälч,
Зуудн болад, хбөннъ,
Зүрким минъ зованалч.

Салин голин кбвäd,
Сержннсн салькн кблнä.
Седкл туссн иньгнъ
Санамр суудгим таслна.

Тегш тег унъартнä,
Теегин әмтн джирггнä.
Тогърун шовун донгъднä,
Тоолврнн икинъ төрулнä...

Буурл, Багъуд, Богшранкн,
Бембданкн, Төркмүд, Кбвүл
Багъ цагин энъкр—
Бүгд төрсин газрмуд.

Энд экчән, дүүггән,
Энъкр Дорджан, Долъгагъан
Халун нулмсән асхдж,
Хар газрт бгләв.

Эн теегин брд,
Эәдж-заван оршалав.
Аав-зәджин күүрд,
Андгъар тәвдж мбргләв.

Кисловодск, 1957 джил.

ДАÄЧНРИН НЕРН

Даки шин дән
Дорд үзгäs довтлнä.
Урд үзгдäд угагъар,
Улан цусн асхрнä...

Улсас дуту бишәр
Уктдж халымгуд мордв.
Довтлад орсн ләäсдлä
Дәврäd өмнәснъ чавчлдв.

Германа танксиг сбргäd
Гес-гүзäггннъ тасчв.
Делкäd нерән дуудулдж
Деликов Эрдни мактгдв.

Халымг тег баатрмудар
Хätәр биш—байн,
Хахлына Тамарта хамдан
Хоньна Володь алдршв.

Салас-салтрар кбблдäд
Санчр танкарн гүүлгв.
Теегән харсал, ләäсдиг
Танкар дәврäd балцлв.

Мини нбкд Бадм
Өвәрц збргтä билä.

Манар ирсн хортниг,
Өршәнъгъу угагъар цокла.

Тбрлсн минн ах,
Тбвшүн, сургъулин багш,
Дендән ач Апуш,
Дбчн фашистриг алв.

Хомутнъга Василь нбкд,
Халымгасн хол, Венгрт,
Хортниг кббгәäd дәälлдäд,
Халун цусан асхв.

Городовиков Баснъ, бас,
Городовиков Окан авьясар,
Дәәнä фронтс болгънар
Дәäсдиг дардж йовла.

Халымгин теетг баатрмуд
Хара биш—олн.
Лавта мбнъкд зәлдгнъ,
Ленинä туг—одн.

Элст, 1957 дж.

вуд уга, олз уга кев. Эврәннъ төрскнәннъ агъуг харсдж бос-сн олн-әмтнä ноолдаг күчәр, ик чидләр дархар седдж йовсн андрсн уха-седкләр зура белдджәхнъ улм-улмар ил темдгтәггәр медгдäл йовв. Нам Францин залачирин ухан-седкннъ буурад, Индо-Китайд бәäсн бийсиннъ карательн экспедицин диилврн магъдлдг болв, тедн эн кбшм дунгә дәäг уурулх талан улм икәр кецäv.

Ноолдджах Вьетнамин олн-әмтн тал уха-седклән бгч, теднд Советск Союзин, Китдин Олн-әмтнä Республикин болн цуг агъу ик күчтә социалистическ орн-нутгудин ах-дү болсн олн әмтн дбнъ нбкд болв. 1954 джилнн июль сард Женевд гар тәвсн, Индо-Китайд хәрү эвцлгъ кехми гисн збвшäl Индо-Китайн алдр збргм олн-әмтнä келнәмт сулдгъхар ноолда кесиг нарт делкä делгү медлг болгъв.

9 джил шаху болсн вьетнамин олн-әмтнä збвтä сулдхв-

рин дән туургсн диилврәр төгсв.

Индо-Китайд цус асхллдгн зогсснас нааран гурви джил улул болв. Дәәнä күнд шавиг эдгәхин тблä, терүнä элдж эвдрлтин үлдиг ясдж, уга кехин тблäd эн ахр замд ик гилг кблмц кегдв. Республикин салгъад болшго әнъгнъ болсн Ханоин болн Хайфонан предприятъс кблмштән орад, зогслтан угагъар го хаалгъдан ордж кблджәнä. Олн-әмтнä элдлг эд-тавр кедж гаргъдг кесг зун предприятъс тосхгдджана.

Эврәннъ шин йосан гартан авсн знәннъ өмн орн-нутгин газр дорас гардг цаглшго ик зббрән медулдж үзүлжәнä. Сул джилмүдт олдж-илтксн газр дорас малтдж авгддг тоот, үнтä тохмта моддудин элвгнъ, дакад дала ик энергетическ кбрнъ эврәннъ национальн промышленность хурдн йовдлар бсгдж-брглжүлхиг збвшälнä.

(Чилгннъ дарук номерт).

Б. ДЖИМБИНОВ.

Карачаево-Черкесск келн- äмтнä култур цецгрджанä

Ставропольск крайин Карачаево-Черкесск автономн областд Карачаевск балгьснд гурвн давхр у-сарул герт шин пединститут секгдв. Эн ах сургъулин заведеньд ним гурвн факультет бääнä:

1. Орс келнä болн литературин, карачаевск келнä болн литературин.

2. Орс келнä болн литературин, черкесск келнä болн литературин.

3. Физикин болн математикин.

Шин секгдлжäh пединститут областин школмудин тöлä ах сургъульта багшнр белдхмн. Карачаево-Черкесск култур бөллүлгэнд институт ик дөнъ-тусан күргхмн.

Джил болгын карачаев-черкесск олт-äмтнä култур цецгрäд йовна. Областьд 3 дундин шишлн сургъулин заведень, кесг техничск болн

ремесленн училищ бääнä. Областин 203 дундин сургъулин школмудар 40 мингъ шаху карачаев, орс, нагай, черкес болн нань чигн келн äмтнä багъчуд сургъуль сурджацхана.

Областин олт-келн улс кöдлмшинн хöбн амрцхалг културин гер, библиотек, кинотеатр, културн болн цäл-лгъврнн учрежденьс, областин драматическ театр болн келн-äмтнн ду-биигъин госу-дарственн ансамбль кöдлджäнä. Дакад болхла областин 5 газет, района 3 газет гарлг деерän, дегтрмуд болн журналмуд барлдг издательств бääнä.

Öдгä цагт Черкесск келн-äмтн орсин орн-нутгла эврäнн дураг негдäд 400 джил болджа темдгтä бöнд белд-джанä.

В. РУМЯНЦЕВ.

Намрин тärä тärлгәннä түрүн öдрмүд

Целинн района „Троицкий“ совхоз намрин тärä тärлгәннä эклджанä. Намрин тärä тärлгәнн бурдәннгъу кевär совхозин 1-ч ферм (толгъачнъ үр Полоусов) эклв. Эн ферм тärä-нä кöдлмшän августин 25-д эклäd, 300 гектар газрт тärчкск бääнä.

Совхозд 4 мингън центнер йилгән сән чинртä цагъан буудан экн белдгдд. Нам-рар цагъан буудä тärлгәнн зурад дурдан күрчän. Болв эднд хар буудан экн күрчähш.

Тегäd совхоз, дутлжäh хар буудан экиг Дивн станцин заготзернон пунктас цагъан буудäгъяр сольдж авчана. Цуг техник ясгäд белн бääнä.

Намрин тäränä кöдлмшт кöдлх улс йилгдд авгäд тракторн бригадсар илгäгдд.

Совхозин механизатормуд намрин тäräg агротехничск бöдän чинртäгъяр күцäдж, ирх джилд сән, элвг ургъц авхар зүткджähчәнä.

Б. БОЛДЫРЕВ.

Увлär тосхлт кехд белдхмн

Увлин цагт тосхлтин кöдл-мш делгрүлхд түрү-зудунь ик болхмн. Энүг урдасн тоолдж белдвр кех кергтä. Элст балгъсар болхла тосхлтин зурань йир ик, эн тöлäd увлин сармудт чигн кöдлмш хашнъгдх зöв уга.

Манагъяр болхла, тосхлтин хойрдгч управленä гардачнр оданас авн эн кергт онгган тусхах учрта.

Болв тним юмн үзгдд бääхш. Увлин киитн, шуургъ-ни цаг ирхлä, газа кöдлмш келгн кунд болх. Тиигхлä ода шишлн бригад бурдä-гъад, увлдан бärх гермудин девснъгинь белдхмн. Урчудин кöдлмшиг увлär гер дотр чигн кедж болхмн. Увлин киитнд

девснъг малтсн кунд болсн деерän ик унтä болдж тусхмн.

Элстин тосхлтд ода ик олт кун кöдлджанä. Тосхлтин кöдл-мшиг увлин цагт хасхла, кесг улс кöдлмш уга үлдх зöвтä болджана. Тосхлтас талдан газрт эдниг олзлг аргъ уга биший. Энүг тоолх керг-тä. Увлин тосхлтин зураг ода бел кедж, тосхврнн кöдлмшт увлин цагт таслвр гарш уга болхиг тетгхмн.

Мана балгъснд тосхлтин ик кöдлмш болдж бääсн бийдн, кесг кунд кöдлмш гарар кер-днä. Иим кöдлмшт машис ол-злгн ик тату. Эн тускар гардачнр бас ухалцах учрта.

Б. ДЕНИСОВ.

Газетд барлдсн тодлврнн мöбрä

Малин теджäl сäänär диглхмн

Приозерн района „Приозер-ный“ совхозас, „Малин теджäl-лиг сäänär диглхмн“ гисн тодлврт, малдан немур хот белдхн кергт көк хулс хад-джана. Зуг тер хадсн хулсан цаглань хурадж авлго бääсн учрар, нарид шарлад, шимän геедж бääнä. Малин теджäl болтха гигъад хар гуйр кө-кär хадад хурачскн бääнä. Терүг зöбгäд, бань түлад, шаврар кирпич цокхларн ниилүлад, гару гаргäд бääд йовдл бääнä. Малин хот-хо-лиг чикär тоолдж, хадгäдд, дигтägъяр эдлх керг—эркн тöр болджана,—гидж келгдс-мн.

Эн барлдсн тодлврнн шуудж хäläхд КПСС-н Приозер-н райкомд илгäгдлä. КПСС-н Приозерн райком шуудж хäl-лägъäl, эн тодлврт барлдсн тоот цуг унн бääсинь илткв. КПСС-н райкомин зааврар, тодлврт барлдсн дуту-дундс чиклгдв. Хадсн көк хулсн овалгдв, көк соломиг шавр кирпич келгнд олзлгнн уурагдв.

Малин хотиг тархалгнд бурута улсг дирекц шоодлгъ кев,—гидж КПСС-н Приозерн райкомин сеглätр үр Кокшу-нов редакцд сонъсхв.

ОКТАБРИН 40-ÖБНД КНР-д БЕЛДЛГЪН

ПЕКИН. (ТАСС). Китдин хотл балгъсна радиостанц, Алдр Октябрьск социалисти-ческ революция 40 джилä бöнд бöрдджäh учрар, шидрäs ши-шлнъ асхнд сонъсхдд келдг программ эклхмн гидж зарлв. Орс болн советск компози-тормудин произведеньс, Со-ветск Союзин олт-äмтнä дуд программд орулгдджана.

Октябрин байрин сән öд-рмүдлä Алдр Октябрьск рево-люциян дилврмүдт, нарт дел-кäd тер ямаран чинртäднъ не-рäдсн сонъсхлгн бурдäгдхмн.

Каирт Йеменä МИССИН ЭЛЧИН герчлгн

Каирт августин 29-д Йеменä миссин элч, Йемена öмн үз-гин райод деер англин само-летс бомб хая бääчханä гидж герчлв. Августин 27 öрүн ан-глин кунд 4 бомбардировщик Шукейр районур нисдд дäv-рлгъ кев, хагърдг болн шата-дг бомбс хайв, äмтн бääдг гермудиг ракетär хав гидж Йеменä хан Имам Ахмедäс эн миссин авсн сунгъгт келгдджанä. Бас тер öдр асх-нднн англин самолете хоша бääдг уулин райодиг ракетär хагъад, бомбс хайдж. Хамхр-лт-эвдрлг болн олт-äмтн дунд үкл чигн гарв.

Европин шатрин командсин маргъан төгсв

БАДЕН. (ТАСС). Баденд Европин шатрин командн мар-гъдаг төгсädж хаалгн болв.

Негдгч орм СССР-н команд авх зöвтä 60-с 41 очко авч, Югославин командас 7 очко öмн гарв. Чехословакин ко-манд 24,5 очкота, Германä Федеральн Республикин ко-манд—20,5 очкота.

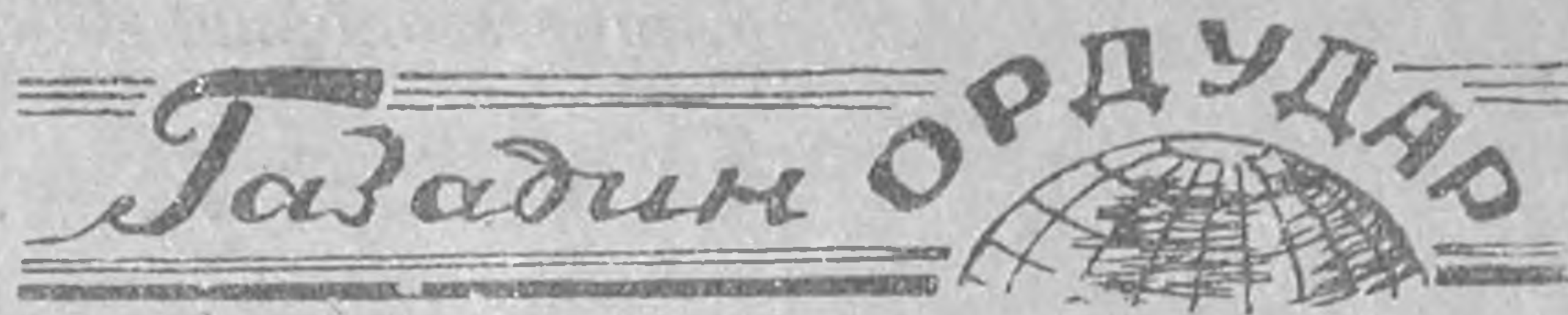
Бадена бургомистр советск командин капитан П. Кересд кундлгч мöбрä тавн-түвин ца-гиг цугтн дегц үзүлдг, берк гндг час öгв.

Цуг наадачнр дунд тасрхан сән шуувртä (зургъанас 5,5 очко авсн) В. Корчнойд ши-шлнъ мöбрä öггдв.

Хроника

СССР-н Десд Советин Президиум үр Вячеслав Михайлович Молотовиг Монгъл Народн Республикд СССР-н Чрезвычайн болн Полномочн Посол кедж батлв.

Монгъл Народн Республикд СССР-н Чрезвычайн болн Полномочн Посолни уул дааджасн үр Пи-сарев Василий Ильич МНР-т бääх СССР-н Посольствин советник-пос-ланник болдж батлгдв.

Културн революц ВДР-д

Вьетнамин Демократическ Республикин културин мини-стрин дарук До Дык Зук бääрн болн западин ордудин журна-листрин тöлä пресс-конфе-рени кегäд, терун деер ВДР-н културин халхар бärсн дил-врмүдин тускиг келдг öгв.

—Вьетнамск олт-äмтн кесг зун джилмудин туршар туу-лжлгдд хоршулгдсн келн-äмтн байн културин зöбртä мөн. Зун джилдан гилтä французск колонизатормудин эзлгнн те-рүнд зöвär харшлтан халдав. Цуг олт-äмтнä 93 процентнъ бичг медд уга билä. Зах газрт бääдг кесг сай äмтн 1945 джил күртл кино гисн үгин утхинъ медд уга билä,—гидж До Дык Зук герчлв.

Августовск революц вьет-намск олт-äмтнд сулдхвр öгв, тедн эврәнн келн äмтнä куль-тур бргджүлхд, эврәнн куль-

турин кемджä бöдлүлхд цагл-шго эв-аргъ секв.

ВДР-н бöдүн улсин икнъкнъ бичг эс меддгн уурулв. Сул 2,5 джилд вьетнамск келär 17,6 сай улу тоота олт-зүсн дегтрмуд болн брошюрмуд барлдж гарггдв,—1939 джилд Вьетнамд цуг келн болгнар барлдж гаргъснас 11 холван ик.

Орн-нутгт ода 4815 библио-тек болн умшлгъна залмуд бääнä, теднд наукин культу-рин болн искусствин олт-зүсн äнъг кесг мингън том дегтр-муд тоолгдджана. 2281 клуб болн културин Гермуд бää-нä, эднä кесгнъ деревнъсд, предприятисд болн фабриксд бääнä, орн-нутгин 10 ик бал-гъсн радиофицировать кегдв. Олт-äмтн киногъяр тетглгн зöвär бсджанä.

ГАЗРАС МАЛТДЖ АВДГ ЗÖБРИН ШИН БÄÄРН ПОЛЬШД

Польшин правительствин шидврär бурдäгдсн, геолого-разведочн церглгн сүл джил-мүдт туургсн дилврмүд бärв. Орн-нутгинн олт-äмтнä эдл-ахуд берк кергтä, газрас малтдж авдг зöбрин кесг шин бääр олв.

Шидр, Зеленогурск воевод-ствд Серошув гидг газрт зе-син руда бääдг газр олдв. Ка-товицк воеводствд геолого-разведочн кöдлмш хесн, дала гүн биш газрас ик байн цагъан-хар хоргълджна руд бääхиг олдж авх аргъ öгв. Энүнäс талдан Бытоман районд дала ик байн нуурс олсн деерän цагъан-хар хоргълджна рудан ик көрнъг бääхн темдгдгдв.

Жешууск воеводствд, Тар-нобжег балгъсна шидр, Ке-

нецк воеводствд бас күкр бääдг газр секгдд. Öдгä цагт эн äнъг сырьен көрнъгин зöбрär Польш лелкäd хойрдгч орм эзджәнä.

Катовицк воеводствин Рыб-ник балгъсна öбр коксующ нуурсн бääх газр олдв, энүнä көрнъгн нег бум тонн гидг тоолгдджана. Эн үнд кесг шахтс тосхгдджана. Ирх öбрхн цагин эргид эн районд орн-нутгинн күчтä нуурснä бас-сейн болхмн.

Люблинск воеводствд дала-äдл күрнъ нуурсн бääх газр илткгдв. Орн-нутгин кесг одт төмр руда, нефть, при-роди газ, калийн давсн, фос-форит болн нань чигн газрас малтдж авдг дала зöбр бääх бääрн олдв.

Западн Германьд сунгъврнн öмн ноолданд американцнр заагарнь орлцлгн

БЕРЛИН. (ТАСС). Западн Германьд сунгъврнн öмнк ноолданд американцнр заага-рнъ орлцджихн тускар зән-гль. Соединени Штатсас За-падн Германур банкир Б.Лемб Аденауэрин партъд—ХДС-д сунгъврнн öмн дөнъ-нөкд болхар ирв гидж „Нейес дей-чланд“ газет бичдд.

Сунгъврнн öмнк ноолданд

американск цертг дäänä пер-глäчнр бас орлцджана, ХДС-н кандидатрин тöлä гаран öрг-цäтн гидж дуудджах листовкс кесг балгъсдг тархаджана гидж „Нейес дейчланд“ зән-гль. Иим йовдл Дерниггейме гидг газрт (Хануау район) болв. тенд дäänä хувцта американск салдс листовкс тархана.

Ахр зәнъгс

* Мюнхенд нарт делкән востокоевдмүдин 24-ч конгресс эврәнн кöдлмшän эклв. Кон-грессин кöдлмшт 50 орн-нут-гудас, эн тоод Советск Союзас чигн, 1600 ученн улс орлц-джана.

* Монтевидеод (Уругвай) советск балетин артистрин түрүн концерт болв. Концерт дегд ик таасмджтагъяр тав-гдв.

* Токиод нарт делкән геогра-фическ союзин болн Япо-на научн советин бурдäсн радио-нальн географическ конференц секгдв. Азийн райодин агъу

олзлдж эдлхнн, эдл-ахугинь болн көлг-күчинь öсгдд-öрг-лжүлхнн тускар кесг олт тöр күүндх конференцин кöдлмшт 20 орн-нутгин представитель-мүд орлцхмн, тер тоод Япо-на, СССР-н, Индин, нань чигн.

* „Морнинг ньюс“ гидг пакистанск газетин зәнгльгъяр болхла, Лахоран районд (Па-кистан) Ревн голин усн делв-рсн учрар 3,5 сай кун түрү-зүдүлä харгъв. Бас Чинаб голин усн делврсн учрар олт-äмтиг зöвär икär гарутулв.

(ТАСС).

Редактор Д. М. МУКЕБЕНОВ.